

Human Development Report 2013

Verrassende cijfers over armoede en kantelende wereldverhoudingen

Het recente rapport van UNDP¹ bevat naar goede gewoonte een schat aan informatie, maar vaak ook verrassende cijfers. In dit artikel presenteer ik u een aantal in het oog lopende gegevens uit het rapport.

Rijker dan je denkt

De wereld heeft nog nooit zoveel rijkdom geproduceerd als vandaag. Bij een gelijke verdeling van de rijkdom zou een gemiddeld gezin (wereldwijd is dat twee volwassenen en drie kinderen) een beschikbaar inkomen hebben van 2.850 dollar per maand. Dat is verrassend veel. Je kan met dat bedrag misschien niet luxueus leven, maar het is wel meer dan voldoende om alle inwoners van deze planeet te voorzien van sanitair, elektriciteit, drinkbaar water en een comfortabel huis, zelfs als dit volgens ecologisch duurzame methodes zou gebeuren.²

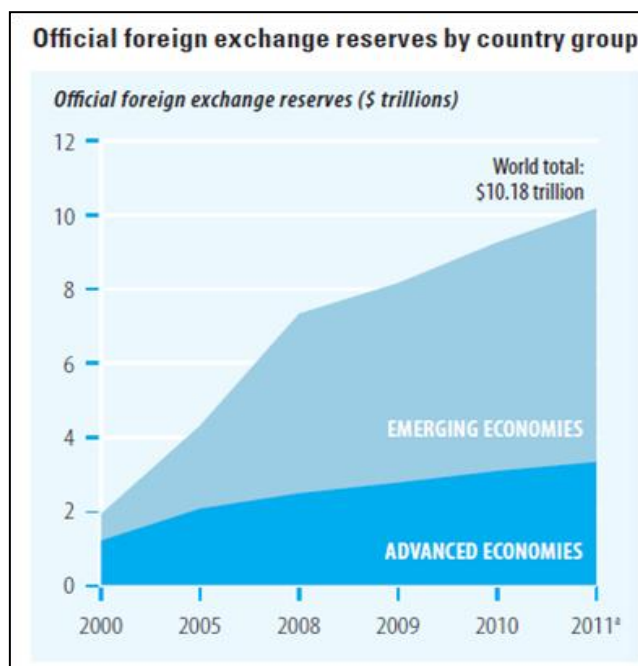
Er is m.a.w. voldoende rijkdom voor iedereen, maar toch beschikt een op drie van de wereldbevolking over geen basis sanitair en een op vier over geen elektriciteit, een op zeven leeft in een sloppenwijk, een op acht heeft honger en een op negen beschikt over geen drinkbaar water.³

Dat komt omdat de rijkdom extreem ongelijk verdeeld is. Met de geproduceerde rijkdom vandaag zou een persoon gemiddeld en in principe een beschikbaar inkomen hebben van 19 dollar per dag. In werkelijkheid moet een op zes mensen zien rond te komen met minder dan 1,25 dollar per dag.

Kantelende wereldverhoudingen

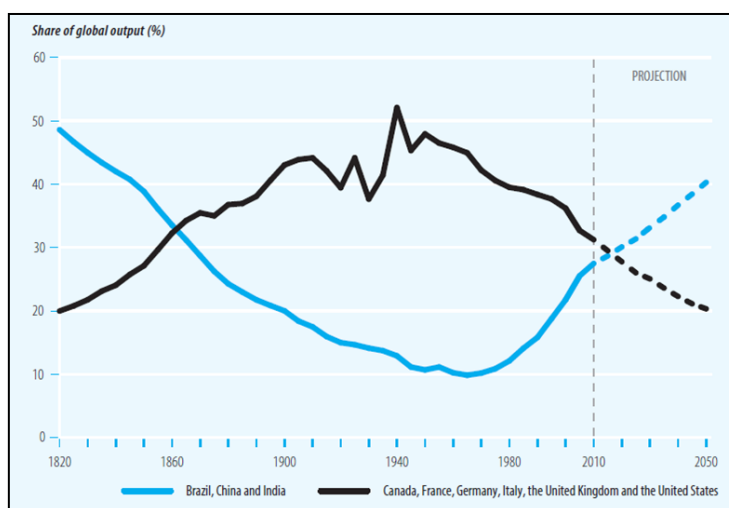
De laatste dertig jaar zijn de landen van het Zuiden aan een opmerkelijke remonte bezig op het wereldtoneel. In 1980 was hun aandeel in de wereldproductie nog maar 33%. In 2010 was dat al geklommen tot 45%. In die periode verdubbelde hun aandeel in de wereldhandel van 25% naar 47%. De snelste stijging was er in de buitenlandse investeringen: van 20% naar 50%.⁴

Als gevolg van een surplus op hun handelsbalans zagen de landen uit het Zuiden hun geldoverschotten spectaculair stijgen. Tussen 2000 en 2011 namen ze driekwart van de toename van alle buitenlandse reserves voor hun rekening. Het Zuiden wordt stilaan de visa-kaart voor het Noorden, dat zelf geteisterd wordt door een hardnekkige kredietcrisis. Het is ooit anders geweest.⁵

GRAFIEK 1

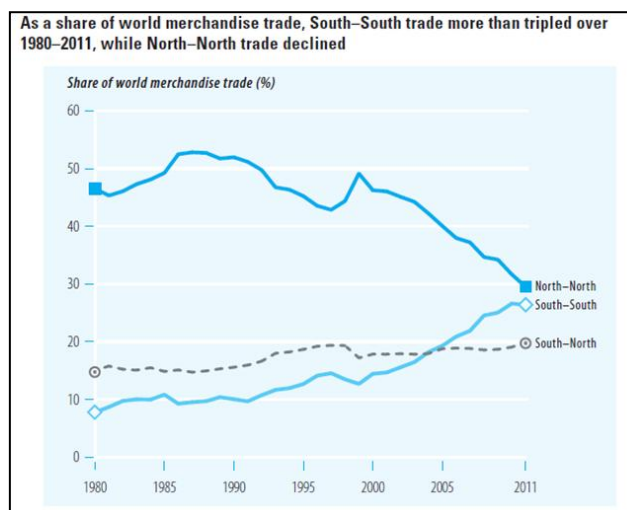
Die trend zal zich in de toekomst heel waarschijnlijk doorzetten en is sinds de kredietcrisis alleen maal versneld. In 1950 waren Brazilië, China en India, de drie Bric-landen uit het Zuiden, goed voor amper 10% van het wereldproduct, terwijl de zes grootste landen van het Noorden ongeveer de helft voor zich namen. Tegen 2050 zullen de drie Bric-landen 40% voor hun rekening nemen, zowat het dubbele van de zes grootste landen van het Noorden.⁶

GRAFIEK 2

Nieuwe Zuid-Zuidverhoudingen

De landen uit het Zuiden hebben hun onderlinge banden ook sterk aangehaald. Het aandeel van de Zuid-Zuidhandel in de totale wereldhandel steeg tussen 1980 en 2011 van 8% naar 27%. De stijging was vooral opmerkelijk vanaf de eeuwwende.⁷

GRAFIEK 3

Buitenlandse investeringen in ontwikkelingslanden zijn niet langer het voorrecht van het Noorden. Tussen 1996 en 2009 groeiden de jaarlijkse Zuid-Zuidinvesteringen met 20% per jaar. Op dit moment zijn die Zuid-Zuidinvesteringen goed voor 30 tot 60% van alle buitenlandse investeringen in de Minst Ontwikkelde Landen.⁸

Veel van de landen uit het Zuiden, vooral diegene die vlot toegang hebben tot de wereldhandel (kusten en nabijgelegen handelsroutes), profiteren van deze toenemende Zuid-Zuidrelaties. Het gaat over investeringen, technologieoverdracht, handel en financiële transfers.

Die nieuwe relaties compenseren in zekere mate de afgenomen vraag vanuit het Noorden, als gevolg van de crisis. Indien China en India een gelijkaardige crisis hadden gekend als de landen van het Noorden, zou de economische groei van de ontwikkelingslanden tussen 2007 en 2011 met 0,3 tot 1,1 procentpunten minder geweest zijn.⁹

Het rapport vermeldt hier in het bijzonder Sub-Sahara Afrika, het zogenaamde verloren continent. De vijf jaren vóór de crisis groeide het bnp per inwoner er jaarlijks met 5%, dubbel zoveel als tijdens de jaren negentig. Deze trend was voornamelijk het gevolg van prijsstijgingen van hun belangrijkste exportproducten dankzij de honger naar die producten van de groei landen, met op kop China.¹⁰

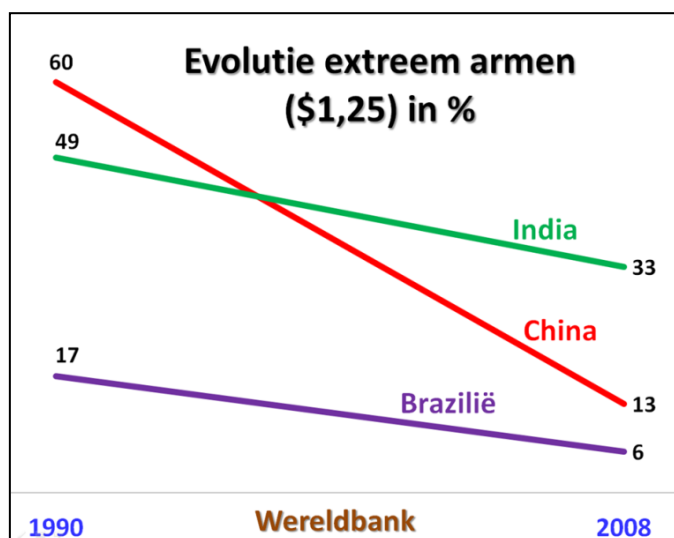
Het rapport maakt melding van een recente studie die aantoonde dat de economische expansie van China tussen 1988 en 2007 een positief effect heeft gehad op de economische groei van andere ontwikkelingslanden, voornamelijk handelspartners.¹¹

Niet alleen handel met China, maar ook investeringen vanuit dat land dragen bij tot de economische groei van de ontvangende ontwikkelingslanden. Tussen 2003 en 2009 verhoogden Chinese investeringen de economische groei met 1,9 procentpunten in Zambia. In Congo was dat 1 procentpunt, in Nigeria 0,9, in Madagaskar en Niger 0,5 en in Soedan 0,3.¹²

Extreme armoede

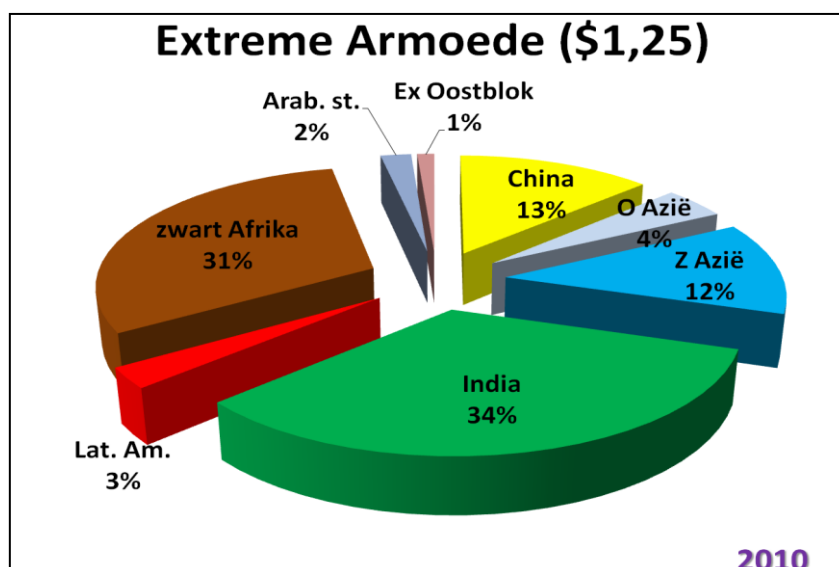
De kantelende wereldverhoudingen en de toegenomen Zuid-Zuidrelaties hebben ingrijpende gevolgen voor de armoede. Tussen 1990 en 2008 daalde de extreme armoede (\$1,25 per dag) van 36% van de wereldbevolking naar 19%. In absolute cijfers gaat dat om een vermindering 620 miljoen extreem armen.¹³

Die drastische verbetering is in grote mate toe te schrijven aan China. Dat land zorgde voor een vermindering van 510 miljoen tegenover 110 miljoen voor de rest van de wereld. De grote verschillen laten zich ook aflezen aan de relatieve vermindering (percentages) per land, zoals de grafiek hieronder duidelijk maakt.¹⁴

GRAFIEK 4

Vandaag zijn er 1,2 miljard mensen extreem arm, dat is 17% van de wereldbevolking. In de grafiek hieronder zie je verdeling van die extreme armoede wereldwijd.¹⁵

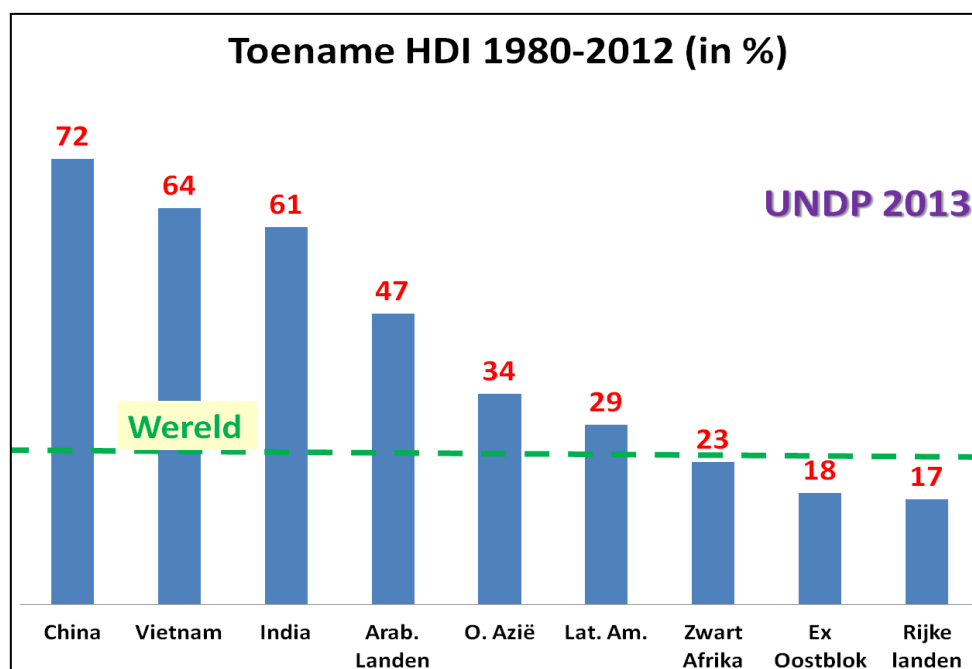

GRAFIEK 5

China, India en Pakistan

Samen met Equatoriaal-Guinea heeft China de afgelopen twintig jaar een fenomenale economische groei gekend. In beide landen groeide het bnp per inwoner namelijk 9 procent per jaar. Dat is een verdubbeling om de acht jaar. Slechts 12 landen kenden in die periode een groei van hun bnp per inwoner van meer dan 4 procent. In 19 landen was er zelfs een daling.¹⁶

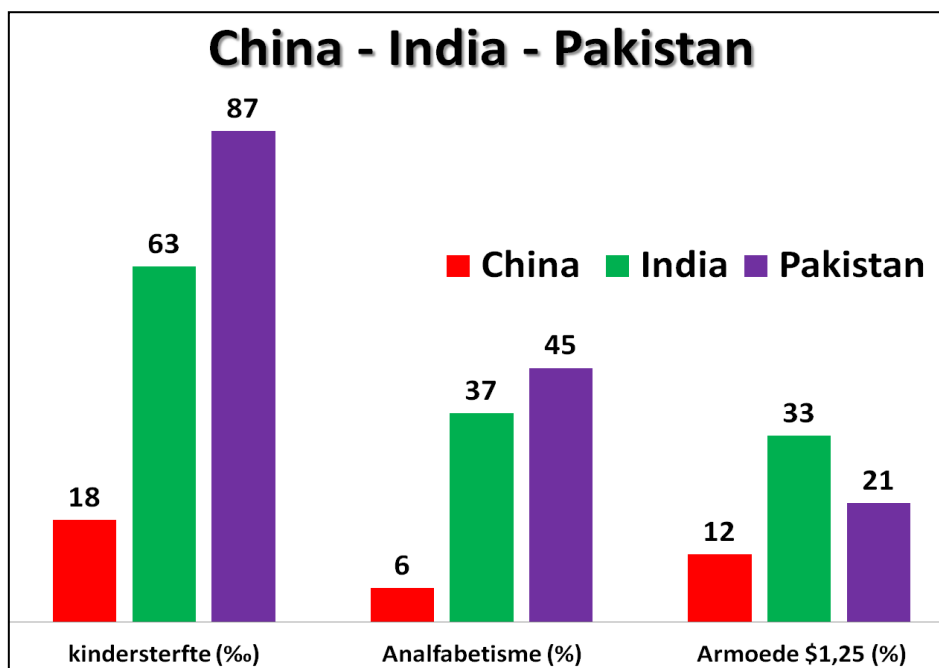
Maar, economische groei vertaalt zich in veel landen niet in (een evenredige) sociale vooruitgang. Bij China is dat wel het geval. De toename van zijn Human Development Index (HDI), die de sociale vooruitgang meet,¹⁷ was de afgelopen dertig jaar zowat de hoogste van de wereld, driemaal zoveel als het wereldgemiddelde.¹⁸ Vietnam en India doen het wat dat betreft ook heel goed.

GRAFIEK 6

De prestaties van China worden pas duidelijk als je ze afmeet aan de scores van vergelijkbare landen. Het analfabetisme is in India 6 maal zo hoog en in Pakistan 7 maal zo hoog als in China. Het percentage extreem armen is in Pakistan ongeveer 2 maal zo hoog en in India 3 maal.¹⁹

De kindersterfte geeft misschien nog het best de sociale ontwikkeling van een land weer, omdat in deze indicator een hele reeks factoren samenkomen: gezondheidszorg, voeding en drinkbaar water, scholingsgraad moeder, huisvesting, hygiëne. Op dit vlak scoort China beduidend beter. In Pakistan sterven 5 maal zoveel kinderen en in India 3,5 maal zo veel. Het rapport voorspelt dat tussen 2010 en 2015 er in verhouding in India 5 maal zoveel kinderen zullen sterven en in Pakistan zelfs 8,4 maal zoveel.²⁰

GRAFIEK 7

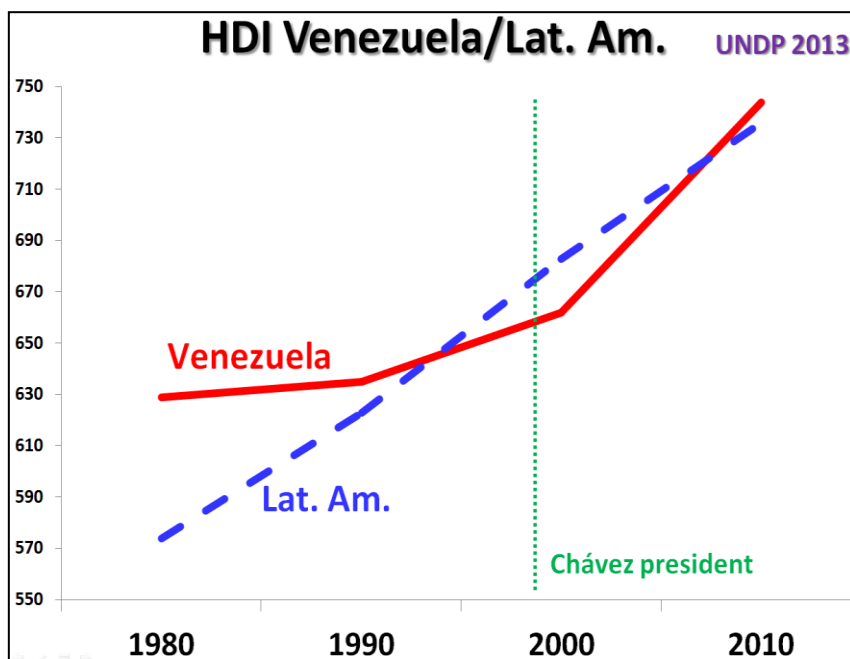
Te zien aan de toename van zijn HDI doet India het al bij al niet slecht. Maar afgemeten aan zijn economische mogelijkheden zou het land veel beter kunnen. Zo is het bnp per inwoner van India tweemaal zo groot als dat van Bangladesh, maar leeft een Indiër gemiddeld drie jaar minder lang dan een Bengaal. Ook is de kinderarbeid in India nog steeds een grote plaag: het gaat over een op acht kinderen of 17 miljoen in totaal.²¹

Venezuela

De Human Development Index is een vrij goede graadmeter voor de sociale ontwikkeling van een land. Een snelle toename wijst erop dat de regering van het betreffende land voorrang geeft aan de sociale welvaart van zijn bevolking, bij een snelle toename is het net andersom.

Hierboven zagen we al hoe China op dat vlak goed scoort. Hetzelfde geldt voor Venezuela de afgelopen 12 jaar. In de jaren tachtig en negentig was er een heel trage toename. De sociale ontwikkeling in de rest van Latijns-Amerika was meer dan driemaal groter en de vrij grote voorsprong die het land had gehad veranderde in een achterstand.

Dat veranderde compleet nadat Hugo Chávez president werd. De sociale ontwikkeling schoot in de lucht en nam nu anderhalve keer zo snel toe als in de rest van het continent. In 2010 krom de HDI van Venezuela opnieuw boven het gemiddelde van Latijns-Amerika uit.²²

GRAFIEK 8

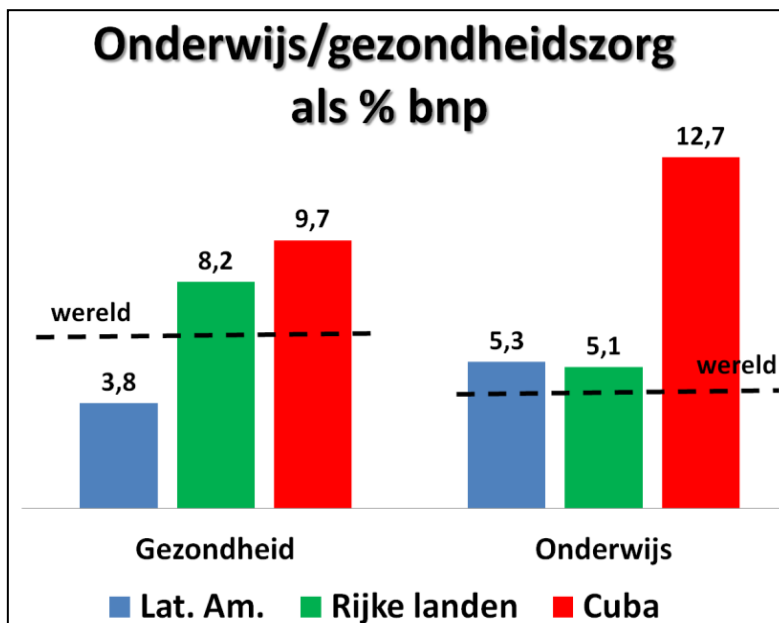
Cuba

In Cuba is het niet alleen de snelle groei van de HDI die opvalt, maar vooral de hoogte ervan, of beter, het geven dat de sociale ontwikkeling buitenproportioneel hoog is in verhouding tot de economische basis.

Dit land heeft een inkomen per inwoner dat zesmaal lager is dan de rijkste landen. Maar ondanks de gebrekkige economische middelen en schaarste aan bepaalde geneesmiddelen als gevolg van de economische blokkade, behoort zijn gezondheidszorg tot de beste van de wereld. Cuba heeft het meest aantal dokters per inwoner van de wereld, namelijk 6,4 per duizend. Dat is 2,5 zoveel als in de VS, tweemaal zoveel als in België, driemaal zoveel als Latijns-Amerika en bijna vijfmaal zoveel als het wereldgemiddelde.²³

Ook op het vlak van onderwijs scoort Cuba bij de beste van de wereld. Het percentage van de volwassen Cubanen die hoger onderwijs volgen is op Zuid Korea na het hoogst ter wereld, namelijk 95%. Venezuela haalt ook opmerkelijk de achtste plaats, met 78%.²⁴

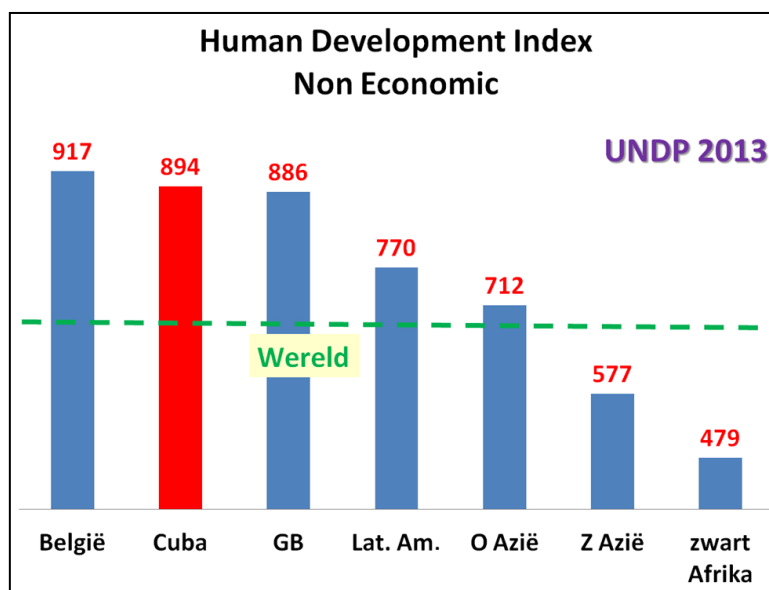
Cuba haalt zo'n resultaten omdat het land een hoog percentage van zijn rijkdom besteedt aan gezondheidszorg en onderwijs. Dat kan je aflezen op onderstaande grafiek.²⁵

GRAFIEK 9

Meer algemeen gaat dat over de vraag in welke mate een land zijn (beperkte) economische middelen aanwendt voor de sociale ontwikkeling van zijn bevolking, of nog, hoe 'sociaal' een land eigenlijk is. Het rapport doet dit systematisch door de ranglijst van economische rijkdom (bnp per inwoner) te vergelijken met de ranglijst van de HDI.

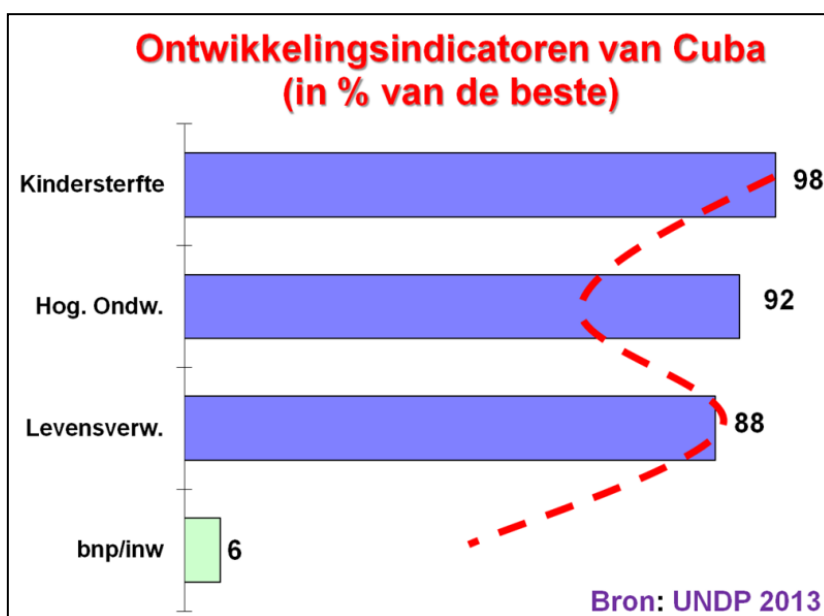
Gezien het bovenstaande hoeft het niet te verwonderen dat Cuba daar als beste uitkomt. Op vlak van bnp per inwoner komt Cuba pas op de 103ste plaats. Maar als je kijkt naar de HDI (non-income) dan scoort Cuba 77 plaatsen beter, namelijk de 26ste plaats. Andere landen die het op dat vlak goed doen – zij het stuk minder - zijn Georgië, Nieuw Zeeland en Madagaskar. Landen die het op dat vlak slecht doen, de 'asociale' landen dus, zijn de Golfstaten, Turkije, Equatoriaal-Guinea, Botswana, ...²⁶

GRAFIEK 10

Zoals de grafiek hierboven laat zien haalt Cuba een score vergelijkbaar met België en zelfs beter dan Groot-Brittannië. Het toont aan dat een land niet direct over veel financiële middelen moet beschikken om toch een hoge sociale ontwikkeling neer te zetten. Dat is een meer dan bemoedigende vaststelling voor een groot deel van de wereld.

Op de grafiek hieronder zie je de score van Cuba in vergelijking met de beste van de wereld. Een score van 100 betekent dat je de beste bent van de wereld en 0 dat je de slechtste bent. Een score tussenin toont je relatieve positie t.o.v. beide. De stippellijn is de score van de OESO, de club van dertig rijkste landen. Qua kindersterfte en levensverwachting haalt Cuba een score rond het gemiddelde van de OESO, qua onderwijs scoort het zelfs heel wat beter dan het gemiddelde. Maar zijn bnp per inwoner ligt daar een heel stuk onder.

GRAFIEK 11

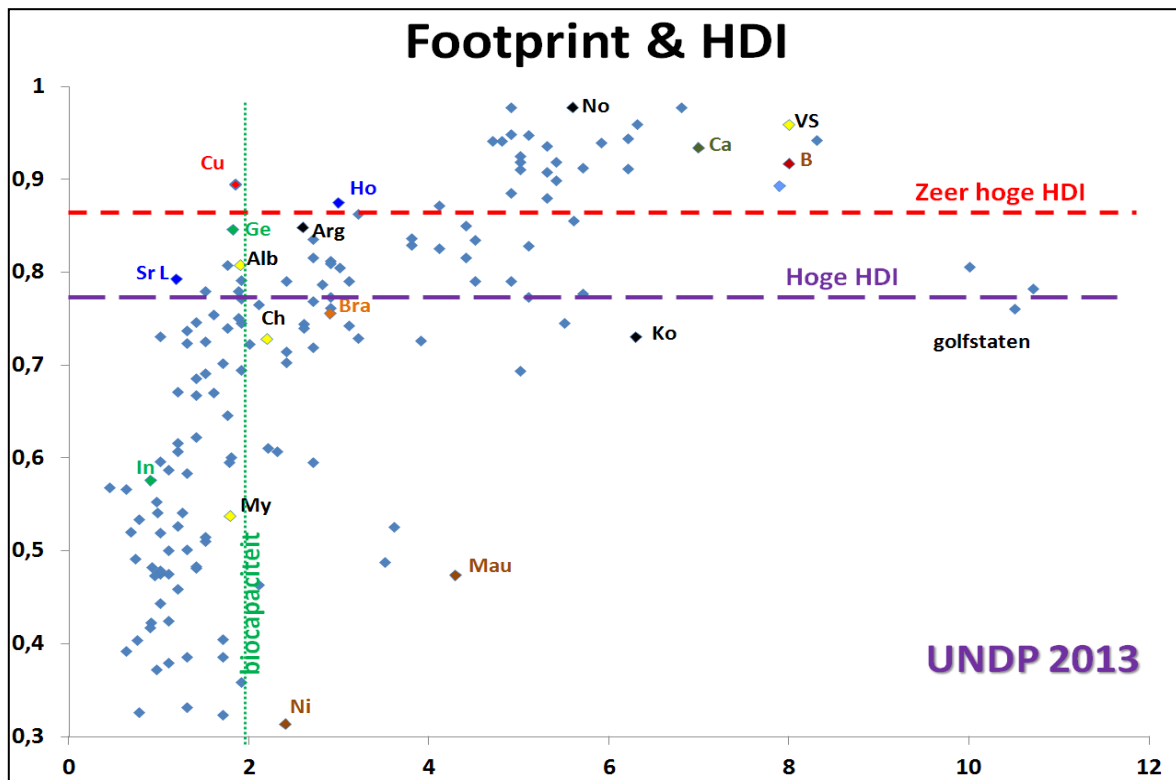
Bij de meeste landen is de onderste staaf (bnp per inwoner) nagenoeg even lang als de drie bovenste (sociale indicatoren). Bij Cuba is dat niet het geval, het verschil is opmerkelijk. In het rapport vind je geen enkel ander land met een dergelijk profiel. Enkel Vietnam en Kerala, een deelstaat in het zuidwesten van India, komen een eind in de buurt.²⁷

Ecologische voetafdruk en natuurrampen

Het rapport beklagt zich erover dat weinig landen een hoge sociale ontwikkeling combineren met een lage voetafdruk. Een lage voetafdruk betekent dat het consumptie- en productiepatroon de gemiddelde biocapaciteit van de wereld (1,8 ha

per inwoner) niet overtreft, m.a.w. dat het land met één planeet voldoende heeft om zijn leefpatroon te handhaven.²⁸

Negen landen komen in aanmerking voor de gunstige sociaalecologische combinatie: Georgië, Armenië, Azerbeidzjan, Albanië, Jamaica, Cuba, Ecuador, Peru en Sri Lanka. Indien we de gemiddelde HDI van de 47 rijkste landen nemen (0,758) dan is het enkel Cuba dat nog overblijft.²⁹

GRAFIEK 12

De klimaatopwarming heeft zijn prijs, letterlijk. Natuurrampen komen steeds vaker voor en ze worden ook heviger. De kostprijs van de natuurrampen, die zich vooral voordeden in landen van het Zuiden, liep in 2011 op tot 365 miljard dollar. Dat is bijna driemaal zoveel als de totale ontwikkelingshulp dat jaar.³⁰

Milieuschade veroorzaakt ook armoede, vooral dan in de landen van het Zuiden. Indien er geen drastische wijzigingen komen in het milieubeleid wereldwijd, dan voorspelt het rapport dat de extreme armoede wereldwijd zal stijgen van 1,2 miljard in 2010 naar 3,2 miljard in 2050. Een consequent sociaal en ecologisch beleid zou daarentegen de bittere armoede tegen dan zo goed als helemaal kunnen uitroeien.³¹

Voetnoten

¹ De UNDP is het VN-orgaan dat zich bezighoudt met armoede en ontwikkeling in de wereld. Het rapport van 2013 vind je hier.

http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2013_EN_complete.pdf

² In 2011 bedroeg de totale geproduceerde rijkdom (het zogenaamde wereldbrutoproduct) 69.014 miljard dollar (uitgedrukt in 2005 PPP dollars). [p. 165] De berekening voor het gemiddelde gezin gaat van de plausibele veronderstelling uit dat het besteedbaar inkomen 70% van het bnp bedraagt. In sommige landen is dat meer, in andere minder. De cijfers worden uitgedrukt in dollar PPP. Dat cijfer houdt rekening met de prijsverschillen tussen landen voor dezelfde goederen of diensten en drukt de *reële* koopkracht uit.

³ Bronnen:

http://www.unwater.org/statistics_san.html <http://www.voanews.com/content/decapua-un-energy-28apr10-92323229/154303.html>

<http://www.habitatforhumanity.org.uk/statistics>

<http://www.fao.org/hunger/en/>

⁴ Bronverwijzing: Aandeel in wereldproductie: p. 2; handel: p. 45; buitenlandse investeringen: p. 47.

⁵ p. 17.

⁶ p. 12.

⁷ p. 45.

⁸ Resp. p. 45 en 15.

⁹ p. 3.

¹⁰ p. 25-6.

¹¹ p. 43.

¹² p. 51.

¹³ Het rapport steunt zich hiervoor op een studie van de Wereldbank.

http://siteresources.worldbank.org/INTPOVCALNET/Resources/Global_Poverty_Update_2012_02-29-12.pdf.

¹⁴ p. 26.

¹⁵ p. 96 en <http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.DDAY>.

¹⁶ p. 25.

¹⁷ Sinds het rapport van 2011 geeft de UNDP twee soorten van Human Development Index (HDI). De eerste HDI houdt rekening met gezondheid, onderwijs en het bnp per inwoner. De tweede indicator is de Non-income HDI. Daar laat men het bnp per inwoner weg. Deze indicator geeft vooral de *sociale* score weer van een land.

¹⁸ p. 149-151. Het betreft hier de HDI met inbegrip van het bnp per inwoner. Het rapport geeft geen evolutie van de non-income HDI.

¹⁹ Analfabetisme: p. 145-6; aantal extreem armen: p. 160-1 en

<http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.DDAY>.

²⁰ Resp. p. 167-8 en p. 90.

²¹ Levensverwachting: p. 146-7; kinderarbeid: p. 176; zie ook <http://blog.wisdomjobs.com/child-labour-in-india/>.

²² p. 149 en 151.

²³ p. 166-9.

²⁴ p. 170-1.

²⁵ p. 162-5.

²⁶ p. 144-7.

²⁷ Voor Vietnam zijn de percentages voor de sociale indicatoren resp. 88%, 21% en 77%. Voor het bnp per inwoner is de score 3%. [p. 146, 168 en 172.] Deelstaten zoals Kerala worden niet opgenomen in het rapport. De percentages voor Kerala zijn resp. 95%, 24%, 73% en 7%.

Bronverwijzing: <http://pib.nic.in/newsite/PrintRelease.aspx?relid=73084>;

http://www.srtt.org/institutional_grants/pdf/globalisation_higher_education.pdf;

http://www.undp.org/content/dam/india/docs/inequality_adjusted_human_development_index_for_india_state1.pdf, p. 16.

²⁸ p. 34.

²⁹ Het rapport vermeldt de landen niet expliciet; we hebben de lijst zelf samengesteld. Voor de HDI, zie p. 144-7; voor de voetafdruk:

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Human_welfare_and_ecological_footprint.jpg.

³⁰ p. 95. De ontwikkelingshulp bedroeg in 2011 133,5 miljard dollar. http://www.oecd-ilibrary.org/development/development-aid-net-official-development-assistance-oda-2012_aid-oda-table-2012-1-en.

³¹ p. 96.